

Бібліографічний опис для цитування:

Іванько А. В., Бакун Ю. О., Хаєцька О. П., Ксенофонов М. М. Дорадча підтримка організаційних складових управління виробництвом та використанням біоетанолу. *Економіка АПК*. 2020. № 6. С. 37 – 49. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202006037>

Ivanko, A.V., Bakun, Yu.O., Khaietska, O.P. & Ksenofontov, M.M. (2020). Doradcha pidtrymka orhanizatsiinykh skladovykh upravlinnia vyrobnytstvom ta vykorystanniam bioetanolu [Advisory support for organizational components of production management and bioethanol use]. *Ekonomika APK*, 6, pp. 37 – 49 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202006037>

*

УДК 330.322:338.431

JEL Classification: Q14; Q12

DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202006049>

Т.В. МАЦИБОРА, кандидат економічних наук,
старший науковий співробітник

Інвестиційний потенціал аграрного сектору України: формування та розвиток

Мета статті – оцінити інвестиційний потенціал національного аграрного сектору економіки та потенціал його розвитку (потенційні обсяги валової доданої вартості продукції з урахуванням реального рівня ефективності інвестицій) за умов активізації інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств через розширення їхнього кредитно-інвестиційного потенціалу.

Методика дослідження. У процесі дослідження використано діалектичний метод наукового пізнання, аналізу й синтезу, системного узагальнення (аналіз та узагальнення підходів до визначення інвестиційного потенціалу сільськогосподарських підприємств та формування висновків), методи абстрагування, порівняння та умовного експерименту (при оцінці інвестиційного потенціалу капітальних вкладень та потенційних обсягів валової доданої вартості продукції в сільському, лісовому та рибному господарстві з урахуванням фактичного рівня ефективності інвестицій).

Результати дослідження. Обґрунтовано підходи до визначення сутності категорії «інвестиційний потенціал» та здійснено оцінку інвестиційного потенціалу національного аграрного сектору економіки. Розраховано потенційні обсяги валової доданої вартості продукції в сільському, лісовому та рибному господарстві з урахуванням фактичного рівня ефективності інвестицій за умов розширення кредитно-інвестиційного потенціалу.

Елементи наукової новизни. На основі узагальнення підходів до визначення інвестиційного потенціалу сільськогосподарських підприємств обґрунтовано принципи формування та розвитку інвестиційного потенціалу аграрного сектору економіки за рахунок розширення кредитної складової.

Практична значущість. Висновки, пропозиції та практичні рекомендації можуть бути використані при формуванні інвестиційних програм і проєктів у сільському господарстві та розробці державних програм розвитку аграрного сектору економіки України. Табл.: 1. Рис.: 5. Бібліогр.: 14.

Ключові слова: інвестиції; капітальні інвестиції; інвестиційний потенціал; кредитний інвестиційний потенціал; норма капітальних інвестицій; ефективність інвестицій, валова додана вартість; аграрний сектор.

Мацибора Тетяна Вікторівна – кандидат економічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу інвестиційного та матеріально-технічного забезпечення, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки» (03127, м Київ, вул. Героїв Оборони, 10)

E-mail: tatyk@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-4757-5381>

Постановка проблеми. Сучасний стан інвестиційного забезпечення більшості національних підприємств аграрного сектору економіки, насамперед малих і середніх, фермерських господарств не дає змоги

здійснювати господарську діяльність ефективно. В такій ситуації важливе створення умов для розширення інвестиційних можливостей підприємств аграрного бізнесу, зокрема формування потужного інвестиційного потенціалу, що дасть можливість підвищити економічну ефективність підприємств, за-

© Т.В. Мацибора, 2020

безпечити зростання та розвиток аграрного сектору та сільських територій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інвестиційного забезпечення аграрного сектору економіки, формування та оцінки його інвестиційного потенціалу досліджувалися й висвітлені у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, серед яких О. Білоусова [2]; І. Бланк [3]; Т. Васильців, О. Іляш, Н. Міценко [6]; І. Гайдай, К. Коваленко [4]; Д. Дресвянніков [5]; С. Заїка [8]; Ю. Лупенко, О. Захарчук [9]; С. Мочерний [7]; В. Подольська, О. Яріш [11]; А. Сомик [12]; О. Щербатюк [13]; А.Юдін [14].

Мета статті - оцінити інвестиційний потенціал національного аграрного сектору економіки та потенціал його розвитку (потенційні обсяги валової доданої вартості продукції з урахуванням реального рівня ефективності інвестицій) за умов активізації інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств через розширення їхнього кредитно-інвестиційного потенціалу.

Виклад основних результатів дослідження. Дефініція «потенціал» походить від латинського *potentia* - сила, змога, потужність. У словнику С. Ожегова потенціал тлумачиться як «ступінь потужності в якому-небудь відношенні, сукупність засобів, можливостей, необхідних для чого-небудь» [10, с. 569].

В економічній енциклопедії під редакцією С. Мочерного потенціал трактується як «наявні в економічного суб'єкта ресурси, їх оптимальна структура та вміння раціонально використати їх для досягнення поставленої мети» [7, с. 13]. Це визначення поєднує два підходи. Перший - ресурсний, при якому потенціал розглядається з позиції наявності (володіння) тих чи інших ресурсів (багатств) у країні, регіоні, галузі, підприємстві тощо. В основі другого підходу - здатність досягти певної мети, реалізувати ту чи іншу програму або проєкт.

Дослідження категорії «інвестиційний потенціал» базується на різних підходах і міркуваннях. На думку О. Білоусової, визначення інвестиційного потенціалу має ґрунтуватися на положеннях витратного підходу, згідно з яким інвестиційний потенціал слід оцінювати як здатність до фінансового забезпечення висхідного інвестиційного тренду шляхом нагромадження основного капіталу та збільшення дохідності й прибутково-

сті від його генерування у поточному та середньостроковому періодах [2, с. 61].

Поширений також ресурсний підхід, при якому інвестиційний потенціал розглядається як сукупність наявних інвестиційних ресурсів, факторів виробництва, що використовуються для здійснення інвестиційної діяльності. Однак інвестиційний потенціал - це не лише ресурси, а й сукупність об'єктивних і суб'єктивних умов, які сприяють здійсненню інвестиційної діяльності. Так, О. Щербатюк розглядає інвестиційний потенціал як комплекс інвестиційних ресурсів у поєднанні з можливостями, засобами та умовами їхнього залучення й використання в інвестиційній діяльності підприємства [13].

Інвестиційний потенціал тісно пов'язаний з інвестиційним кліматом та відображає інвестиційну привабливість об'єкта. На думку Д. Дресвяннікова, інвестиційний потенціал - це сукупна можливість власних і залучених економічних ресурсів забезпечувати при наявності сприятливого інвестиційного клімату інвестиційну діяльність підприємства з метою і в масштабах, визначених економічною політикою країни та стратегією розвитку підприємства [5, с. 26].

Крім того, інвестиційний потенціал також розглядають як можливості та джерела формування інвестиційних ресурсів. Наприклад С. Заїка пропонує характеризувати інвестиційний потенціал як сукупність прихованих інвестиційних ресурсів, джерел, можливостей, засобів, запасів, які під впливом зовнішніх або внутрішніх факторів інвестиційного середовища формуються і починають взаємодіяти між собою для вирішення поставлених стратегічних завдань у результаті інвестиційної діяльності підприємства [8, с. 85].

Дотримуючись логіки вищенаведеного, на нашу думку, під інвестиційним потенціалом слід розуміти інвестиційні ресурси та їх оптимальну структуру і здатність раціонального використання для досягнення поставленої мети. Інвестиційний потенціал - інтегральний показник, що містить сукупність взаємопов'язаних складових, які з часом можуть змінюватися. Це динамічний показник, на який можна впливати тими чи іншими діями та який відображає інвестиційну привабливість об'єкта.

Важливу складову інвестиційного потенціалу становлять капітальні інвестиції. Відповідно до статистичної інформації державного статистичного спостереження, джере-

лами фінансування капітальних інвестицій в аграрному секторі економіки виступають власні, позикові та залучені кошти (рис. 1).

Протягом тривалого періоду за основне джерело фінансування капітальних інвестицій в аграрному секторі слугували власні кошти, частка яких сягала до 87 %. Для багатьох сільськогосподарських підприємств, насамперед малого і середнього бізнесу, власних ресурсів недостатньо для забезпечення розширеного відтворення та розвитку. Зок-

рема, у 2018 р. частка збиткових серед них становила відповідно 13,0 і 13,6 %.

Зважаючи на сезонний характер сільського господарства та значно нижчий, ніж у інших галузях економіки оборот коштів, проблема забезпечення інвестиційними ресурсами визнана однією з головних. В умовах дефіциту власного капіталу формування інвестиційного потенціалу підприємства зумовлює використання позикових коштів та (або) залучених ресурсів.

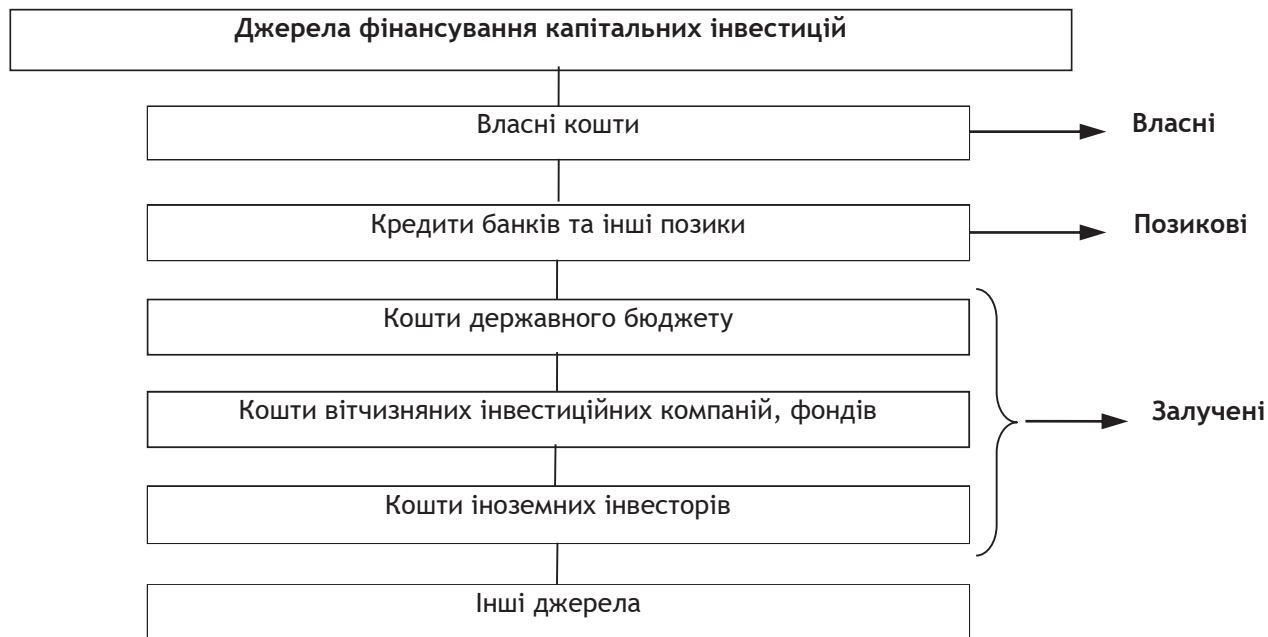

Рис. 1. Джерела фінансування капітальних інвестицій в аграрному секторі економіки

Джерело: За даними статистичної інформації державного статистичного спостереження. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Серед джерел фінансування капітальних інвестицій в аграрному секторі економіки України частка залучених ресурсів протягом тривалого періоду залишається незначною та не відіграє суттєвої ролі у формуванні й розвитку інвестиційного потенціалу сільськогосподарських підприємств.

Кредити банків та інші позики являють собою важливе джерело фінансування капітальних інвестицій в сільському господарстві багатьох розвинених країн. До країн з найбільшою питомою вагою позикових коштів в аграрному капіталі належать Англія і Німеччина - близько 50%, Франція - за 40%, Італія і Бельгія - понад 30% [14]. У країнах Європейського Союзу 40% господарств аграрного сектору знаходяться в повній залежності від залучення позикових коштів і лише 25% фермерських господарств працюють без банківських кредитів [12].

В Україні банківське кредитування сільського господарства протягом останніх років

не розвивається. За період з 2010-го по 2018 р. спостерігається спадна динаміка обсягів позикового капіталу для інвестування аграрного сектору. Помітно зменшилася також частка кредитів банків та інших позик у структурі фінансування капітальних інвестицій. У 2018 р. порівняно з 2010-м - майже удвічі, від 23 до 12,9 % (рис. 2).

Насамперед це стосується малих і середніх сільськогосподарських підприємств та невеликих фермерських господарств, переважна більшість з яких обмежена у доступі до банківських кредитів, що гальмує їхній розвиток та унеможливорює розширене відтворення цих типів господарських структур.

Банки часто завищують відсоткові ставки за кредитами, бо за позиками ризикових клієнтів необхідно формувати більший розмір резервного фонду, що зменшує їхні прибутки. Така політика банків не сприяє ефективному кредитуванню економіки, оскільки підвищення плати за користування

коштами не означає, що певний суб'єкт господарської діяльності зможе в майбутньому повернути кредит. Емпіричні дослідження показують, що відсотки на позичковий капі-

тал можуть навіть перевищувати потенційний рівень рентабельності інвестиційних проєктів позичальників [4, с. 142].

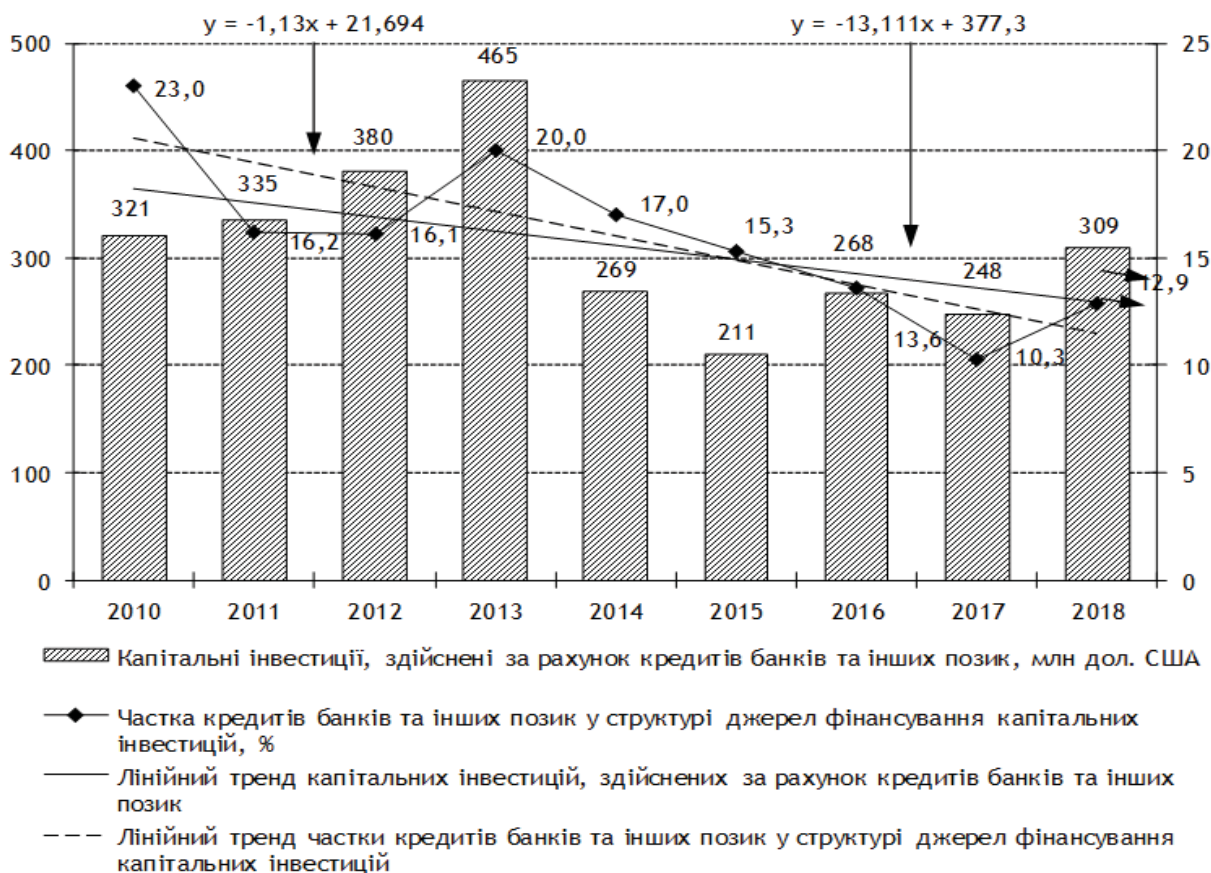

Рис. 2. Динаміка капітальних інвестицій в аграрному секторі, здійснених за рахунок кредитів банків та інших позик

Джерело: Державна служба статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>; Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL : agro.me.gov.ua.

Через недостатній рівень інвестиційного забезпечення малого і середнього агробізнесу звужуються традиційні сегменти ринків праці в селі, що негативно впливає на добробут сільських жителів. Недоотримують також сільські громади, оскільки часто малі і середні підприємства бюджетоутворюючі для місцевих бюджетів.

За дослідженнями В. Беспалого, агрохолдингові формування, поглинаючи сільськогосподарські підприємства, перетворюють їх у структурні підрозділи і не реєструють за місцем розташування. Як наслідок, податки надходять не у місцеві бюджети, а за місцем реєстрації головної або материнської компанії [1, с. 177].

Розширення інвестиційного потенціалу сільського господарства за рахунок збільшення частки позикового капіталу в джерелах фінансування інвестицій малого і серед-

нього агробізнесу дасть змогу активізувати їхню діяльність, сприятиме розвитку фермерства, стимулюватиме зростання виробництва в довгостроковій перспективі за умови, що забезпечення виконання кредитних зобов'язань підприємств-позичальників не становитиме загрози для їхньої власної платоспроможності.

Враховуючи необхідність розширення інвестиційного потенціалу сільськогосподарських підприємств за рахунок кредитних ресурсів, важливе визначення оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом, яке б забезпечило найефективніше використання як власного, так і позикового капіталу.

Загалом оптимальне співвідношення між власним і позиковим капіталом різниться залежно від виду економічної діяльності, що пов'язано передусім із тривалістю обороту

коштів, стадією життєвого циклу підприємства, структурою витрат і рівнем дохідності господарської діяльності. Іншим важливим чинником у формуванні структури джерел фінансування капіталу виступає загальний стан економіки країни. В економічно розвинутих країнах ринок кредитних послуг функціонує досить ефективно. Доступність кредитних ресурсів та прийнятний розмір плати за користування позикою задовольняють потреби сільськогосподарських товаровиробників у кредитах, що дає їм змогу ефективно функціонувати і розвиватися.

В економічній теорії і практиці немає однозначної думки щодо оптимального співвідношення між власним і позиковим капіталом. Професор І. Бланк вважає, що оптимальна структура капіталу - це таке співвідношення використання власних і позикових коштів, за якого забезпечується найбільш ефективна пропорційність між коефіцієнтом фінансової рентабельності та коефіцієнтом фінансової стійкості підприємства, тобто максимізується його ринкова вартість [3, с. 213-214]. Аналогічно визначають оптимальну структуру капіталу Т. Васильців, О. Іляш, Н. Міценко [6, с. 211]. На думку В. Подольскої та О. Яріш, оптимізація структури капіталу передбачає таке співвідношення між власним і позиковим капіталом, при якому забезпечується найефективніша пропорційність між дохідністю та фінансовою стійкістю підприємства [11, с. 355].

Зазвичай оптимальною структурою капіталу вважають співвідношення між власним і позиковим капіталом 70:30; 60:40 і 50:50. При формуванні структури капіталу та її оптимізації враховують галузеві особливості, які визначають структуру основного й оборотного капіталу і тривалість обороту коштів; рівень дохідності підприємства та масу прибутку, який планується одержати, норму (рівень) інвестицій.

Норма (рівень) інвестицій слугує інтегральним показником, який характеризує інтенсивність інвестиційної діяльності та визначається як обсяг інвестицій у відсотках до ВВП (ВДВ - для оцінки інвестиційної діяльності в окремих секторах економіки). Для забезпечення розширеного відтворення частка інвестицій у ВВП має бути не менше 25-30 %. Лише за таких умов інвестування

можна досягти інвестиційної безпеки країни та її економічного зростання. Нижня межа норми інвестицій не повинна бути меншою 20 %.

Норма інвестицій в окремому секторі економіки не лише характеризує рівень інтенсивності інвестиційної діяльності, а й виступає індикатором його інвестиційної привабливості. Аналіз динаміки норми інвестицій секторально дає змогу встановити тенденції і виявити закономірності розвитку економіки та окремих її секторів, спрогнозувати й оцінити наслідки різних сценаріїв їхнього розвитку в майбутньому.

У сільському господарстві в 2010-2018 рр. рівень норми інвестицій коливався в межах 11,7-21,1 % (середнє значення за період - 15,8 %). Максимуму було досягнуто в 2017 р. - 21,1 %. Мінімальною норма інвестицій виявилася в 2014 р., що пов'язано з початком воєнної агресії Російської Федерації. Рівень норми інвестицій тоді знизився до 11,7 %. Незважаючи на низький рівень показника норми інвестицій в сільському господарстві, який не дає змоги забезпечити розширене відтворення та розвиток галузі, впродовж досліджуваного періоду все ж спостерігається позитивна динаміка його до зростання (рис. 3).

Позитивна динаміка рівня норми інвестицій в аграрному секторі економіки України тісно пов'язана з обсягами капітальних вкладень, які за період з 2010-го по 2018 р. мали тенденцію до зростання (рис. 4). І це незважаючи на низку негативних чинників, насамперед війну, політичну нестабільність, кризові явища в економіці, корумпованість багатьох державних інституцій, слабкість і недосконалість правового захисту, зокрема прав власності, неефективна банківська система та низький рівень довіри населення до банків, що помітно звужує потенціал кредитування в банківській системі, нестабільність валютного ринку.

В умовах, коли власних коштів недостатньо для розширеного відтворення та розвитку аграрного сектору, важливим елементом активізації інвестиційної діяльності підприємств стає збільшення обсягів кредитування та забезпечення оптимальної структури джерел фінансування для ефективнішого використання ресурсів.

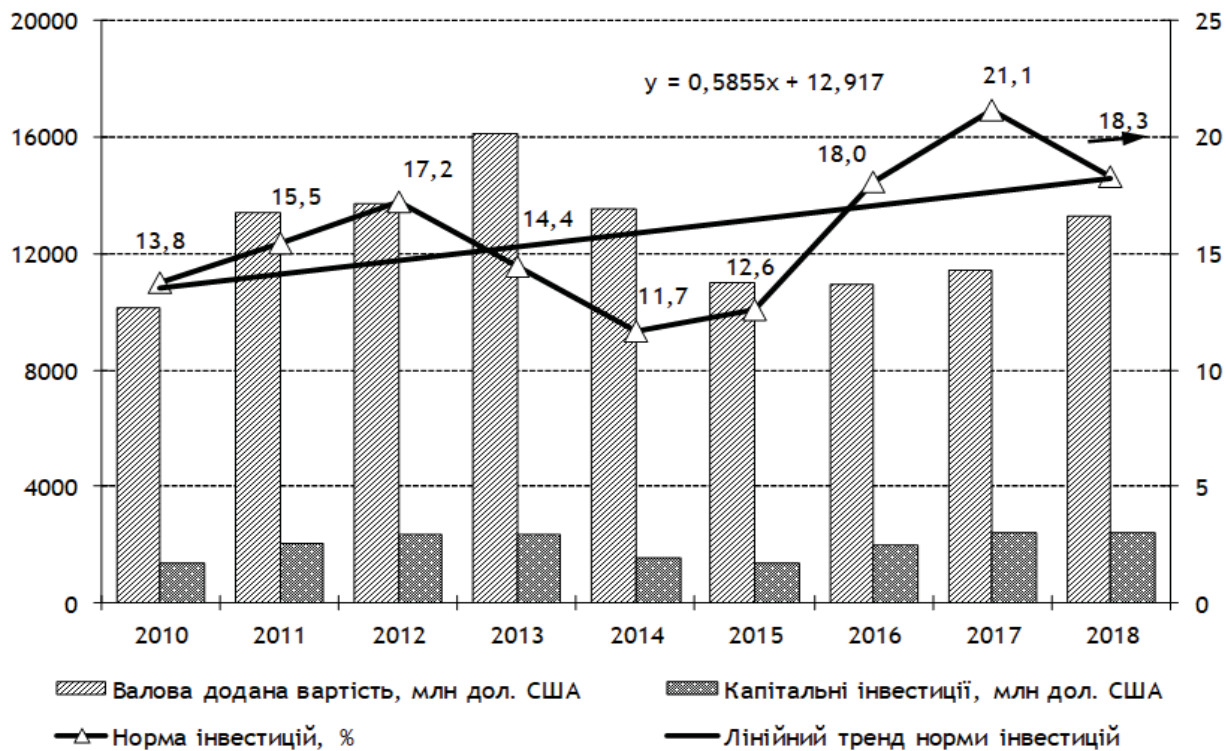

Рис. 3. Ефективність інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки, 2010-2018 рр.

Джерело: Авторські розрахунки на основі даних Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

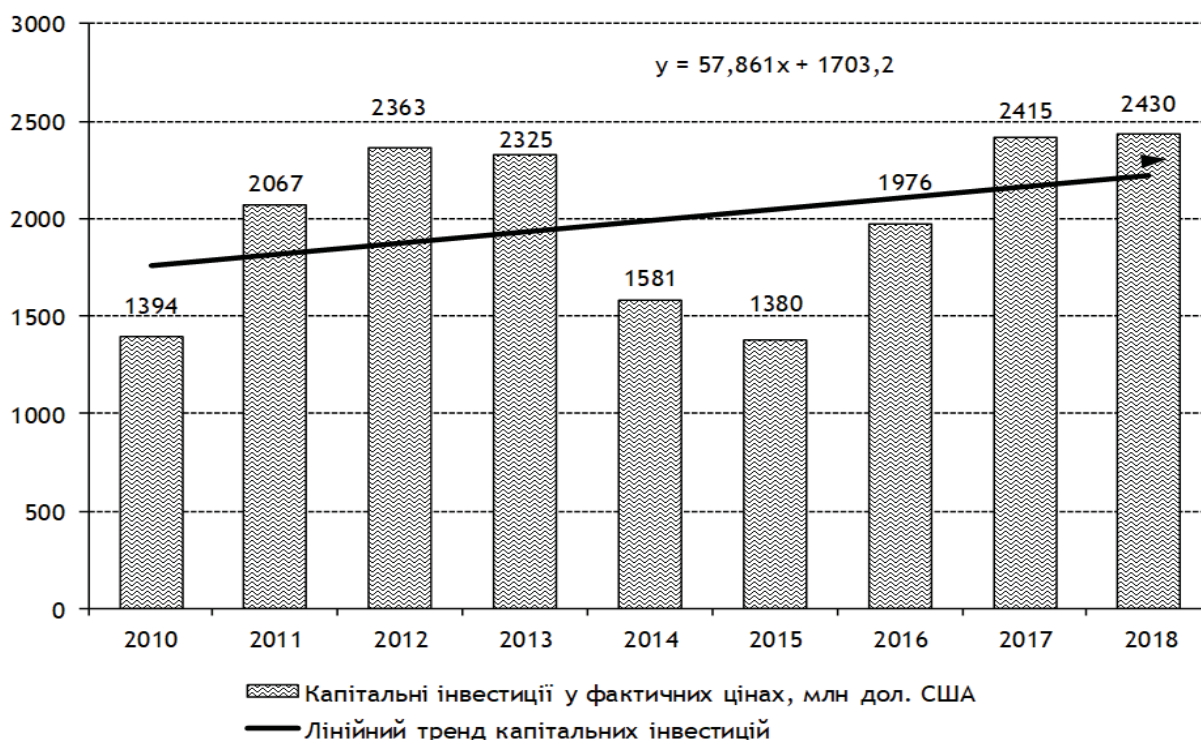

Рис. 4. Динаміка капітальних інвестицій в аграрному секторі України

Джерело: Авторські розрахунки на основі даних Державної служби статистики України. URL : <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Якщо за рахунок збільшення обсягів кредитування сільськогосподарських підприємств одержати співвідношення між влас-

ним і позиковим капіталом 70:30, яке багатьма дослідниками вважається оптимальним, можна досягти значного ефекту, ство-

рити передумови для економічного зростання та розвитку галузі. За проведеними розрахунками, при збільшенні частки банківських кредитів у структурі джерел фінансування капітальних інвестицій до 30 % за

2010-2018 рр. валова додана вартість у сільському господарстві імовірно збільшилася б на 15,8 млрд дол. США при незмінному фактичному рівні ефективності інвестицій у відповідних роках (рис. 5).

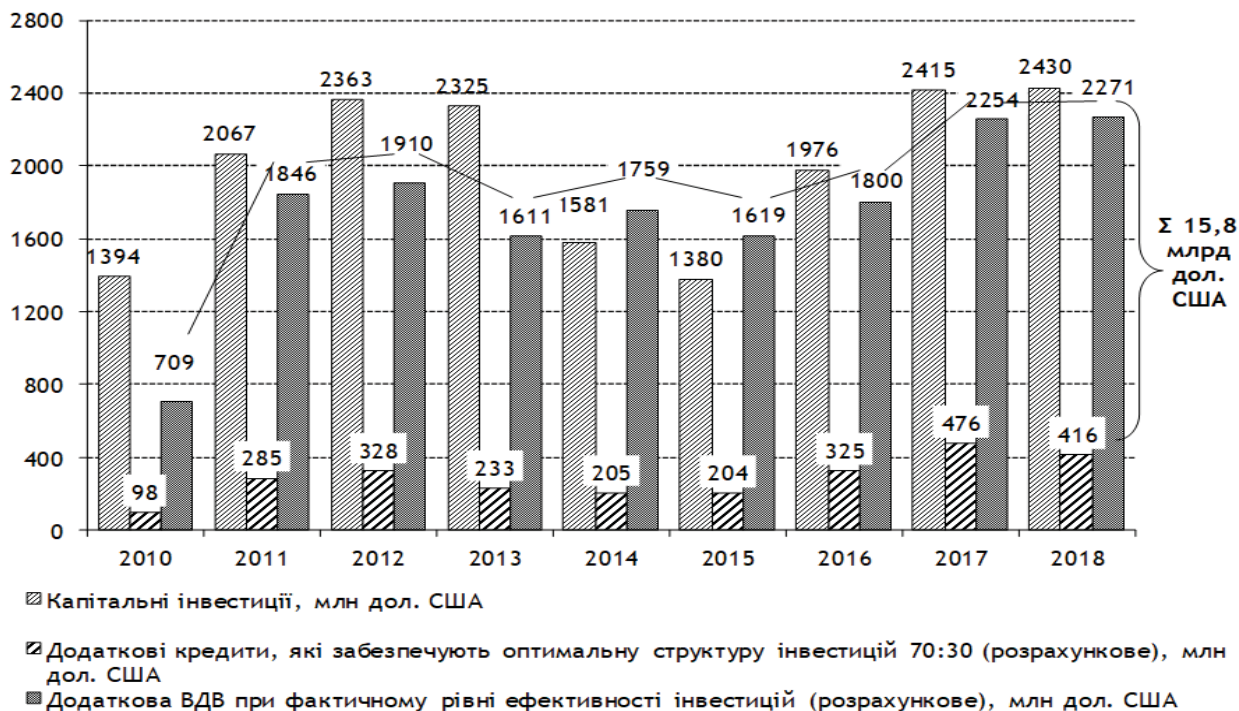

Рис. 5. Динаміка ефективності інвестицій при забезпеченні оптимальної структури власного капіталу та кредитно-інвестиційного потенціалу сільськогосподарських підприємств

Джерело: Авторські розрахунки на основі даних Державної служби статистики України.

Як засвідчує детальніший розгляд, інвестиційна діяльність у сільському господарстві України здійснюється переважно за рахунок власних коштів, що недостатньо для забезпечення їхнього розвитку. Частка кредитів та інших позик у структурі джерел фінансування капітальних інвестицій у 2010-2018 рр. варіювала в межах від 10,3 до 23 %.

Для забезпечення оптимального співвідношення власного і позикового капіталу 70:30 обсяги кредитування сільськогосподарських підприємств мали б бути збільшені відповідно в діапазоні від 7 до 19,7 %. У такому разі частка кредитів у структурі джерел фінансування капітальних інвестицій становила б 30 % (табл.).

Економічна ефективність аграрного сектору економіки України при забезпеченні оптимальної структури власного капіталу та кредитно-інвестиційного потенціалу сільськогосподарських підприємств

Показник	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Валова додана вартість (ВДВ) у фактичних цінах, млн грн	80385	106555	109785	128738	161145	239806	279701	303949	361173
Валова додана вартість (ВДВ), млн дол. США	10130	13374	13739	16106	13557	10978	10947	11428	13278
Капітальні інвестиції у фактичних цінах, млн грн	11063	16466	18884	18587	18796	30155	50484	64243	66104
Капітальні інвестиції, млн дол. США	1394	2067	2363	2325	1581	1380	1976	2415	2430
Офіційний курс, грн за 1 дол. США	7,9	8,0	8,0	8,0	11,9	21,8	25,6	26,6	27,2
Кредити банків та інші позики у структурі джерел фінансування капітальних інвестицій, %	23,0	16,2	16,1	20,0	17,0	15,3	13,6	10,3	12,9

Додаткові кредити, які забезпечують оптимальну структуру інвестицій 70:30 (розрахункове), млн дол. США	98	285	328	233	205	204	325	476	416
Інвестиційний потенціал капітальних вкладень, розширений за рахунок кредитно-інвестиційного потенціалу (розрахункове), млн дол. США	1492	2352	2692	2558	1786	1584	2301	2892	2846
Ефективність інвестицій (співвідношення ВДВ до обсягу капітальних інвестицій)	7,3	6,5	5,8	6,9	8,6	8,0	5,5	4,7	5,5
Додаткова ВДВ при фактичному рівні ефективності інвестицій (розрахункове), млн грн	5627	14705	15260	12874	20908	35360	45985	59959	61761
Додаткова ВДВ при фактичному рівні ефективності інвестицій (розрахункове), млн дол. США	709	1846	1910	1611	1759	1619	1800	2254	2271

Джерело: Авторські розрахунки на основі даних Державної служби статистики України.

Отже, відповідно у 2010 р. обсяг кредитування слід було б збільшити на $(30-23)=7\%$, або 98 млн дол. США; у 2011 р. - на $(30-16,2)=13,8\%$, або 285 млн дол. США і т.д. У 2018 р. для забезпечення оптимальної структури капіталу кредити та інші позики необхідно було б збільшити на $(30-12,9)=17,1\%$, або 416 млн дол. США.

Розширення інвестиційного потенціалу за рахунок збільшення кредитування в обсягах, які забезпечили б досягнення оптимальної структури капіталу сільськогосподарських підприємств, дозволило б мати щорічний приріст валової доданої вартості в сільському господарстві на рівні 1-2,2 млрд США. За період 2010-2018 рр. додаткова валова вартість у сільському господарстві при фактичному рівні ефективності інвестицій могла досягти близько 15,8 млрд дол. США.

Висновки. Важливим чинником ефективного функціонування та розвитку національного аграрного сектору виступає створення умов для розширення інвестиційних можливостей, формування потужного інвестиційного потенціалу сільськогосподарських підприємств, насамперед малого та середнього агробізнесу.

Список бібліографічних посилань

1. Беспалый В. В. Агрохолдинги, як джерело поповнення місцевих бюджетів та покращення місцевої соціальної інфраструктури. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Право. Серія: Економіка і право.* 2014. Вип. 26. С. 176-179.

Інвестиційна діяльність в сільськогосподарських підприємствах здійснюється переважно за рахунок власних коштів, що недостатньо для забезпечення їхнього розвитку. Частка кредитів та інших позик у структурі джерел фінансування капітальних інвестицій у 2010-2018 рр. варіювала в межах від 10,3 до 23 %.

Розширення інвестиційного потенціалу сільського господарства за рахунок збільшення частки позикового капіталу в джерелах фінансування інвестицій малих і середніх підприємств дасть змогу активізувати їхню діяльність, сприятиме розвитку фермерства, стимулюватиме зростання виробництва в довгостроковій перспективі. Для забезпечення оптимального співвідношення власного і позикового капіталу 70:30 обсяги кредитування сільськогосподарських підприємств мали б бути збільшені у структурі джерел фінансування капітальних інвестицій до 30 %.

Розширення інвестиційного потенціалу національного аграрного сектору за рахунок збільшення обсягів кредитування та досягнення оптимальної структури капіталу дозволить збільшити обсяги валової доданої вартості в сільському господарстві на 1-2,2 млрд США щорічно.

References

1. Bespalyi, V.V. (2014). Ahrokhodynhy, yak dzherelo popovnennia mistsevykh biudzhetiv ta pokrashchennia mistsevoi sotsialnoi infrastruktury [Agricultural holdings as a source of replenishment of local budgets and improving local social infrastructure]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedagogichnoho universytetu imeni M.P. Dragomanova. Pravo. Ser. Ekonomika i pravo*, 26, pp. 176-179 [In Ukrainian].

2. Білоусова О. С. Інвестиційний потенціал економіки України та ЄС. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2017. № 1-2. С. 60-67. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvhastat_2017_1-2_10 (дата звернення: 28.05.2020).

3. Бланк И. А. Управление формированием капитала. 2-е изд., испр. Москва : Изд-во «Омега -Л», 2008. 512 с.

4. Гайдай І. Ю., Коваленко К. В. Довгострокове банківське кредитування як спосіб фінансування економічного росту. *Вісник Донецького університету економіки та права*. 2013. № 1. С. 140-145.

5. Дресвянніков Д. О. Формування інвестиційного потенціалу підприємства. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Сер. Економічні науки*. 2016. Вип. 31(2). URL : <http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/12456/2.pdf?sequence=1> (дата звернення: 28.05.2020).

6. Економіка малого підприємства: навч. посіб. / [Т. Г. Васильців, О. І. Іляш, Н. Г. Міценко] ; за ред. Т. Г. Васильціва. Київ : Знання, 2013. 446 с.

7. Економічна енциклопедія : у 3-х т. Т. 3 / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Кмів : ВЦ «Академія», 2002. Т. 3. 952 с.

8. Заїка С. О. Інвестиційний потенціал підприємства та варіанти його формування. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 13. Ч. 1. URL : http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_13/19.pdf (дата звернення: 08.05.2020).

9. Лупенко Ю. О., Захарчук О. В. Інвестиційне забезпечення інноваційного розвитку сільського господарства України. *Економіка АПК*. 2018. № 11. С. 9-18.

10. Ожегов С. И. Словарь русского языка: 70000 слов / под ред. Н. Ю. Шведовой. 23-е изд., испр. Москва : Рус. яз., 1991. 917 с.

11. Подольська В. О., Яріш О. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Центр навч. л-ри, 2007. 488 с.

12. Сомик А. В. Особливості розвитку системи сільськогосподарського кредитування в зарубіжних країнах. *Економіка АПК*. 2002. № 8. С. 86-90.

13. Щербатюк О. М. Дефініція «інвестиційний потенціал підприємства»: сутність та відмінності. *Електронне наукове фахове видання «Ефективна економіка»*. 2011. № 11. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=773> (дата звернення: 14.05.2020).

14. Юдин А. Государственное регулирование и кредитование сельского хозяйства у Великобритании и США. *Международный сельскохозяйственный журнал*. 1992. № 5. С. 23-29.

2. Bilousova, O.S. (2017). Investytsiyni potentsial ekonomiky Ukrainy ta YeS [Investment potential of the economy of Ukraine and the EU]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii statystyky, obliku ta audytu*. 1-2. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvhastat_2017_1-2_10 [In Ukrainian].

3. Blank, I.A. (2008). Upravlenie formirovaniem kapitala. 2-e izd., ster. Investitsionnyj menedzhment [Capital formation management. 2nd ed., corrected]. Moscow: Izdatel'stvo «Omega -L» [In Russian].

4. Haidai, I.lu., Kovalenko, K.V. (2013). Dovhostrokovye bankivske kredytuvannya yak sposib finansuvannya ekonomichnoho rostu [Long-term bank lending as a way to finance economic growth]. *Visnyk Donets'koho universytetu ekonomiky ta prava*, 1, pp. 140-145 [In Ukrainian].

5. Dresviannikov, D.O. (2016). Formuvannya investytsiinoho potentsialu pidpriemstva [Formation of investment potential of the enterprise]. *Visnyk Pryazovskoho derzhavnogo tekhnichnoho universytetu. Ser. Ekonomichni nauky*, 31(2). Retrieved from: <http://eir.pstu.edu/bitstream/handle/123456789/12456/2.pdf?sequence=1> [In Ukrainian].

6. Vasylytsiv, T.H., Iliash, O.I., Mitsenko, N.H. (2013). Ekonomika maloho pidpriemstva: navch. posib. [Economics of small business: teach. guidance]. T.H. Vasylytsiv (Ed.). Kyiv: Znannya [In Ukrainian].

7. Mochernyi, S.V. (Ed.) (2002). Ekonomichna entsyklopediia: u trokh tomakh [Economic Encyclopaedia: in three volumes]. (Vol. 3). Kyiv: Vydavnychi tsentr «Akademii» [In Ukrainian].

8. Zaika, S.O. (2015). Investytsiyni potentsial pidpriemstva ta varianty yoho formuvannya [Investment potential of the enterprise and options for its formation]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnogo universytetu*, 13(1). Retrieved from: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_13/19.pdf [In Ukrainian].

9. Lupenko, Yu.O., Zakharchuk, O.V. (2018). Investytsiine zabezpechennia innovatsiinoho rozvytku sil'skoho hospodarstva Ukrainy [Investment provision of innovative development of Ukrainian agriculture]. *Ekonomika APK*, 11, pp. 9-18 [In Ukrainian].

10. Ozhegov, S.I. (1991). Slovar' russkogo yazyka: 70000 slov [Russian dictionary: 70,000 words]. Moskva: Rus. jaz. [In Russian].

11. Podolska, V.O., Yarith, O.V. (2007). Finansovy analiz: navch. posib [Financial analysis: teach. guidance]. Kyiv: Tsentr navch. l-ry [In Ukrainian].

12. Somyk, A.V. (2002). Osoblyvosti rozvytku systemy sil'skohospodarskoho kredytuvannya v zarubiznykh krainakh [Features of the development of the agricultural lending system in foreign countries]. *Ekonomika APK*, 8, pp. 86-90 [In Ukrainian].

13. Shcherbatiuk, O.M. (2011). Definitsiia «investytsiyni potentsial pidpriemstva»: sutnist ta vidminnosti [Definition of «investment potential of the enterprise»: essence and differences]. *Elektronne naukove fakhove vydannia «Efektivna ekonomika»*, 11. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=773> [In Ukrainian].

14. Yudin, A. (1992). Gosudarstvennoe regulirovanie i kreditovanie sel'skogo khozyajstva u Velikobritanii i SShA [State regulation and lending to agriculture in the UK and the USA]. *Mezhdunarodny'j sel'skokhozyajstvenny'j zhurnal*, 5, pp. 23-29 [In Russian].

Matsyhora T.V. Investment potential of the agrarian sector of economy of Ukraine: formation and development

The purpose of the article is to assess the investment potential of the national agricultural sector of the economy and the potential of its development (potential volumes of gross value added, taking into account the real level of investment efficiency) in the conditions of revitalization of investment activity of agricultural enterprises through expansion of their credit and investment potential.

Research methods. Methods: dialectical method of scientific cognition, analysis and synthesis, systemic generalization (generalization of definition approaches to the definition of the investment potential of agricultural enterprises and the formation of conclusions), methods of abstraction, comparison and imaginary experiment (in assessing the investment potential of capital investments and potential gross value added in agriculture, forestry and fisheries, taking into account the actual level of investment efficiency).

Research results. The approaches to determining the essence of the category «investment potential» are substantiated and the investment potential of the national agricultural sector of the economy is assessed. The potential volumes of gross value added of products in agriculture, forestry and fisheries into account the actual level of investment efficiency in the conditions of credit and investment potential expansion are calculated.

Scientific novelty. Based on the generalization of approaches to determining the investment potential of agricultural enterprises, the principles of formation and development of investment potential of the agricultural sector of the economy by expanding the credit component are substantiated.

Practical significance. Conclusions, suggestions and practical recommendations can be used in the formation of investment programs and projects in agriculture and the development of state programs for the development of the agricultural sector of the economy of Ukraine. Tabl.: 1. Figs.: 5. Refs.: 14.

Keywords: investments; capital investments; investment potential; credit investment potential; capital investment rate; investment efficiency, gross value added; agricultural sector.

Matsyhora Tetiana Viktorivna - candidate of economic sciences, senior researcher fellow, leading research fellow of the department of investment, material and technical support, National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economy" (10, Heroiv Oborony St., Kyiv, 03127)

E-mail: tatyk@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-4757-5381>

Мацібора Т.В. Інвестиційний потенціал аграрного сектору України: формування та розвиток

Цель статьи - оценить инвестиционный потенциал национального аграрного сектора экономики и потенциал его развития (потенциальные объемы валовой добавленной стоимости продукции с учетом реального уровня эффективности инвестиций) в условиях активизации инвестиционной деятельности сельскохозяйственных предприятий из-за расширения их кредитно-инвестиционного потенциала.

Методика исследования. В процессе исследования использованы диалектический метод научного познания, анализа и синтеза, системного обобщения (анализ и обобщение подходов к определению инвестиционного потенциала сельскохозяйственных предприятий и формирования выводов), методы абстрагирования, сравнения и мысленного эксперимента (при оценке инвестиционного потенциала капитальных вложений и потенциальных объемов валовой добавленной стоимости продукции в сельском, лесном и рыбном хозяйстве с учетом фактического уровня эффективности инвестиций).

Результаты исследования. Обоснованы подходы к определению сущности категории «инвестиционный потенциал» и осуществлена оценка инвестиционного потенциала национального аграрного сектора экономики. Рассчитаны потенциальные объемы валовой добавленной стоимости продукции в сельском, лесном и рыбном хозяйстве с учетом фактического уровня эффективности инвестиций в условиях расширения кредитно-инвестиционного потенциала.

Элементы научной новизны. На основе обобщения подходов к определению инвестиционного потенциала сельскохозяйственных предприятий обоснованы принципы формирования и развития инвестиционного потенциала аграрного сектора экономики за счет расширения кредитной составляющей.

Практическая значимость. Выводы, предложения и практические рекомендации могут быть использованы при формировании инвестиционных программ и проектов в сельском хозяйстве и разработке государственных программ развития аграрного сектора экономики Украины. Табл.: 1. Илл.: 5. Библиогр.: 14.

Ключевые слова: инвестиции; капитальные инвестиции; инвестиционный потенциал; кредитный инвестиционный потенциал; норма капитальных инвестиций; эффективность инвестиций, валовая добавленная стоимость; аграрный сектор.

Мацібора Татьяна Викторовна - кандидат экономических наук, старший научный сотрудник, ведущий научный сотрудник отдела инвестиционного и материально-технического обеспечения, Национальный научный центр «Институт аграрной экономики» (03127, г. Киев, ул. Героев Обороны, 10)

E-mail: tatyk@ukr.net

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0003-4757-5381>

Стаття надійшла до редакції 27.05.2020 р.

Фахове рецензування: 08.06.2020 р.

Бібліографічний опис для цитування:

Мацібора Т. В. Інвестиційний потенціал аграрного сектору України: формування та розвиток. *Економіка АПК*. 2020. № 6. С. 49 – 58. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202006049>

Matsyhora, T.V. (2020). Investytsiynyi potentsial ahrarnoho sektoru Ukrainy: formuvannia ta rozvytok [Investment potential of the agrarian sector of economy of Ukraine: formation and development]. *Ekonomika APK*, 6, pp. 49 – 58 [In Ukrainian]. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.202006049>

* * *